

תוכנית הטיפוח בישראל

אפרים עזרא, יוסי מלול

'שיאון' עושה את מירב המאמצים בכדי לעמוד ביעד של בחינת 60 פרים בשנה. המאמצים הם בכמה מישורים: הקטנת התמותה עד הגעת הפרים לפריה, פעולה נמרצת יותר ביחידה להעברת עוברים במטרה להגיע ל-40 שטיפות בשנה, יונקיה בצפון ובדרום לליווי צמוד של העגלים.

על-פי התוכנית אמורים להיות כ-100 בנות לפר במבחנו הראשון. כלומר, היעד להגיע ל-6,000 בנות לפרים צעירים בכל שנה. בהנחה שבין 25%-20 מתוך סה"כ ההזרעות הן של פרים צעירים ושיעור יציאה של 33%, **דרושות כ-100,000 פרות לביצוע תוכנית הטיפוח.** פירושו של דבר, שעל כל פר צעיר שנבחן יש בערך כ-1,700 פרות. במערכות ריכוזיות דומות כמו בהולנד, על כל פר צעיר שנבחן יש בערך 2,000 פרות: בשבדיה עם 180,000 פרות הולשטיין נבחנו 90 פרים בשנה, כלומר יחס של פר ל-2,000 פרות.

בארץ פרות העילית נבחרות הן מהמגזר הקיבוצי והן מהמושבי. עקב הצטרפות משמעותית של משקים מושביים והגברת אמיות הנתונים, ניתן לבצע את התוכנית. נציין שמתוך עשרת הפרים הראשונים הישראליים, לפי חמ"מ 2000, שלושה מהם נבחרו מאמהות במגזר המושבי ושבעה מהמגזר הקיבוצי.

כדי לבצע את מבחני הפרים במתכונת הקיימת היום נחוצות למעשה כל הפרות הנמצאות כיום בספר העדר שהן קרוב ל-100 אלף פרות. לפי כך כל הוצאות ספר-העדר מוקדשות לשמירת הטיפוח הישראלי במתכונת הטובה המוצעת כיום לרפתנים, ואף כדי לשפרה עם המחקרים המיוחדים בנושאי סמנים גנטיים, ועוד.

ראשיתו של הטיפוח הישראלי הממוסד התחיל עם הקמתה של התאחדות מגדלי בקר לפני 75 שנה ומאז היה נושא זה עיקר תפקידה של ההתאחדות. ספר-העדר הוקם לשרות הטיפוח והתוצאות מפליאות בכל קנה מידה. בשנים האחרונות, עם החשיפה של רפת החלב והצורך הגובר להיאבק על עתידו של הענף, כל עובדי ההתאחדות, כ-50 במספר, עוסקים בעבודת הטיפוח ובעבודה מקצועית, למעט מזכיר ההתאחדות שחלק מזמנו מוקדש גם לפעילות ציבורית למען הענף ועתידו.

במשך כל השנים דין אגודות ההזרעה שותפות מלאות להתאחדות במלאכת הטיפוח ואף קיבלו עליהן ברצון את העברת כל עבודת המטה להתאחדות, כולל המחשב על כל תפקודיו למען האגודות.

כיום החלוקה בין 'שיאון' וההתאחדות מלאכותית למדי, כאשר בהתאחדות מתבצעת עבודת איסוף הנתונים של ביקורת החלב ותוצאות המעבדה המרכזית. נתונים אלה מועברים באמצעות תוכנות הניהול למערכת ספר-העדר בהתאחדות, שם הם מנותחים ומפיקים מהם את מבחני הפרים, מחד – ואת רשימת פרות העילית, מאידך. חומר זה מועבר ל'שיאון' והן ממשיכים את מעגל הטיפוח בהזרעת הפרות, גידול העגלים והפקת הזרמה.

בתכנית הטיפוח הישראלית אמורים לבחון 60 פרים בשנה. החלטות בנדון התקבלו מספר פעמים בעבר. בפועל נבחנו פחות פרים בגלל כמה סיבות: או-רכישה של מספר עגלים מספיק, פסילה מרובה של פרים טרם הגיעם לפרות, מחלות אשר פוסלות מספר רב של פרים, כמו לטוספירוזיס, IBR, BVD, ועוד.

